

Εγώ, Υπερεγώ και Ναρκισσισμός στην Κλίμακα (Δημήτρης Τσιολακίδης, Θεολόγος)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

(Προηγούμενη δημοσίευση:)

Επίσης στον *Λόγο Περί υπακοής Δ΄, 117*. «Ο ανόητος μοναχός δαγκώνεται, όταν τον περιφρονούν ή τον επιπλήττουν· και προσπαθεί να φέρη αντίρρηση και να δικαιολογηθή ή αντίθετα βάζει γρήγορα μετάνοια σ αυτόν που τον επιπλήττει, όχι από ταπείνωσι, αλλά διότι θέλει να σταματήσουν οι ονειδισμοί»^[1]. Η εν λόγω περιγραφή απαντά στο σύμπτωμα της συναισθηματικής κατάστασης που αποκαλείται ναρκισσιστικό πλήγμα. Στην πρώτη περίπτωση το υποκείμενο βιώνει την οδύνη της απώλειας του εαυτού και στην αντίδρασή του αναγνωρίζουμε την προσδοκία να διατηρήσει την ακεραιότητά του. Ενώ στη δεύτερη ο απαξιωμένος πραγματικός εαυτός καταπνίγει τα επιθυμητά χαρακτηριστικά του και επιχειρεί να προβληθεί ο ιδεατός προς χάριν της αποδοχής των άλλων. Πρόκειται για τον ψευδή εαυτό που ταυτίζεται με την εξιδανικευμένη εικόνα, ενώ παράλληλα μπορεί να εκληφθεί και ως λειτουργία του μηχανισμού της υποκατάστασης στην προσπάθεια του

ατόμου να αντικαταστήσει ένα συναίσθημα ή έναν σκοπό με κάτι άλλο πιο αποδεκτό.

Στον Λόγο *Περί μετανοίας* Ε΄,10. «Ο λόγος για τις ένοχες πράξεις και για τις πτώσεις είναι σκοτεινός και ακατανόητος για κάθε ψυχή. Είναι δύσκολο να γνωρίσω με ποιες πτώσεις μας προέρχονται από αμέλεια, ποιες από σκόπιμη εγκατάλειψη του Θεού και ποιες από αποστροφή του Θεού»[\[2\]](#). Διαπιστώνουμε έμμεση αναφορά στο ασυνείδητο ψυχισμό αλλά και υπερφυσική προσέγγιση. Η αδυναμία να προσδιοριστεί η καθαρή φύση και η προέλευση μιας πράξης εντοπίζεται στην ενδεχόμενη σύντηξη ετερογενών δυνάμεων. Είναι έκδηλο ότι οι εστιασμοί αυτοί εκφράζουν μια συνθετική αντίληψη της ψυχολογίας του εγώ και του εαυτού, που καθώς μαρτυρά με τη σειρά της την ύπαρξη ασυνείδητων μηχανισμών και λειτουργιών, υπερβαίνει ταυτόχρονα το εγώ, το εκείνο και το υπερεγώ.

Στον Λόγο *Περί μνήμης θανάτου* Στ΄,3. «Η δειλία του θανάτου είναι φυσικό ιδίωμα του ανθρώπου, το οποίον οφείλεται στην παρακοή του Αδάμ»[\[3\]](#). Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο αντικρίζουμε αυτό που ο Φρόυντ καλεί ενόρμηση του θανάτου[\[4\]](#). Εδώ γίνεται λόγος για την ενόρμηση του θανάτου ως φυσικού γνωρίσματος, που όμως εκδηλώνεται ως προσπάθεια αποστροφής της σκέψης πάνω στην ατομική περατότητα. Το ψυχολογικό νόημα και φορτίο που συνεπάγεται η σκέψη στο

γεγονός του θανάτου ως βιολογικής συνιστώσας και η επίγνωση του ανθρώπου ότι αναπόφευκτα θα φθάσει η στιγμή που θα πεθάνει, ενισχύουν τη στάση απροθυμίας. Στο Στ', 8 η ενόρμηση του θανάτου αποκτά πνευματική αξία εφόσον συνδέεται με την ειλικρινή μετάνοια, την απάρνηση του ιδίου θελήματος και την προσδοκία των εσχάτων. Έτσι «Εκείνος που καθημερινά περιμένει τον θάνατο, είναι οπωσδήποτε δόκιμος και σπουδαίος αγωνιστής. Ενώ εκείνος που τον επιθυμεί κάθε ώρα είναι άγιος»[5].

Στον Λόγο περί χαροποιού πένθουςΖ',29 «Πολλές φορές το κατά Θεόν πένθος αναμειγνύεται με το άχαρο δάκρυ της κενοδοξίας. Αυτό θα το αναγνωρίσωμε, με τρόπο επιτυχή και ευσεβή, όταν συλλάβωμε τον εαυτό μας να πενθή και συγχρόνως να ενεργή με (κακότητα και) πονηρία.»[6] Στην περίπτωση αυτή έχουμε την έκφραση αμφιθυμίας[7] που εντοπίζεται σε αντίθετα συναισθήματα που νιώθει το υποκείμενο ταυτόχρονα, συνειδητά ή όχι, για το ίδιο αντικείμενο.

Γίνεται καταφανώς λοιπόν αντιληπτό στην παρούσα ενότητα, ότι υλικό στο οποίο αναφερθήκαμε δεν αποτελεί παρα ένα απειροελάχιστο δείγμα του πνευματικού πλούτου που μας παρέδωσε η νηπτική διδασκαλία της Κλίμακας, στη βάση του οποίου συναντά την αφορμή αλλά και το νόημά της η θεραπευτική ποιμαντική. Πρέπει να προσθέσουμε εδώ και την αναγνώριση στις περιγραφές που εκτέθηκαν, της λειτουργίας των συμπλεγμάτων όπως την ορίζει ο Γιούνγκ, αλλά και την εν γένει εκδήλωση συμπτωμάτων της νεύρωσης όπως π.χ. αίσθημα μειονεκτικότητας, της ανασφάλειας, της ενοχής το άγχος και την αντίσταση όπως τα ορίζει η σύγχρονη ψυχοθεραπευτική οπτική και εμπειρία[8]. Στο επόμενο κεφάλαιο θα δούμε πως η νηπτική μέθοδος μέσα από την άσκηση της ποιμαντικής ψυχολογίας βρίσκει εφαρμογή εντός του πλαισίου της σύγχρονης θεώρησής της, υπό το πρίσμα της θεραπευτικής ποιμαντικής που ο Άγιος Ιωάννης συστήνει.

[1]Κλίμαξ, ό.π.

[2]Κλίμαξ, ό.π.

[3]Κλίμαξ, ό.π.

[4] Φροϋδική διατύπωση. Καίτοι αποτελεί ζήτημα διαφωνίας η ορθότητα του όρου, η χρήση του, κρατά την ισχύ της μέχρι τις μέρες μας. Βλ. Σχετικά «δεύτερη θεωρία των ενορμήσεων», Dominique Bourdin, ό.π., σ.422.

[5]Κλίμαξ, ό.π.

[6]Κλίμαξ, ό.π.

[7] Βλ. Dominique Bourdin, *ό.π.*, σ.412.

[8] Για περισσότερα βλέπε «Η Νεύρωση Ως Αδαμικό Πλέγμα», Ιωάννου Κ. Κορναράκη, εκδ. Αρμός Αθήνα 2009

(Συνεχίζεται)